

רשימות וסקירות

י. בשביס-זינגר: ספר וסיף ...

יצחק פינקל

ושאינם מבני-כרית, שתרבות ישראל היא כספר החתום בשבילם:

„האנשים המדברים עברית יצרו ארץ עם רוכים וראשי ממשלה וכדומה. האנשים המדברים יידיש רק כתבו ספרים מספר, שאיש אינו רוצה לקנות אותם. האנשים המדברים עברית יצרו תניך; איש לא יצר תניך ביידיש... אולם אנחנו (סופרי יידיש) קרובים יותר לאבותינו ולזקנינו... אנחנו כתבנו דברים אמיתיים יותר, יהודיים יותר, אמנותיים יותר מהדברים אשר כתבו בעברית שלהם“.

כלומר, ספר וסיף ירדו כרוכים מן השמים. את הסיף (רובים) לקחו „האנשים המדברים עברית“ ואת הספר — מדברי יידיש... ולפי ההגיון המחוכם של המספר הממולח, הסופרים היידיים, ובשביס-זינגר בראש ובראשונה, הם קרובים יותר לאבותיהם ולאבות-אבותיהם וכתבו דברים יהודיים ואמנותיים יותר משיי עגנון, חיים הזו, ח.ג. ביאליק וז.א.צ. גרינברג ודומיהם... אשר למספר ולסיפוריו — האם יכול הקורא היום, או בעתיד הקרוב והרחוק, לקבל תמונה כנה ונאמנה מחיי „אבותינו וזקנינו“, אחינו ואחיותינו בגלות פולין, על פיהם? התמונה שעולה מהרבה מסיפוריו היא, שעיסוקי מין תופסים מקום בראש בחייהם. יהודי פולין שעלו על המוקד ראויים „לתרמית“ הוגנת ואמיתית יותר מזו שהיא מופיעה בסיפוריו.

תקופת ריב-לשונות עברה זה מכבר ואנחנו חרדים היום לכל גילוי של מורשת רוחנו, ובתוכה גם היידיש, ספרותה ותרבותה. אולם אם אחד מיוצריה שנתפרסם בעולם מדבר בשמה כדי לנגח את העברית, אי-אפשר לעבור על ההתקפה המשפילה — והמויקה — בשתיקה.

באסיפה של מורים ותלמידים, ובתוכם סופרים ידועים, שנתקיימה בני-ירק אוניברסיטה ללימודים עליונים של המוסד, נשאל בשביס, שעם קבלת פרס נובל עלה כוכבו, ומובן מאליו שרבתה גם חכמתו — להבריל בין היידיש, הלשון שהוא כותב בה לבין העברית. פתח המספר מיד בטענה, שבמדינת ישראל דשים בעקב את הערכים שנוצרו בגלות — טענה נידושה, שכאילו היהודים תושבי מדינת קולומבוס אימצו להם ערכים, ערכי גלות יקרים, ורק במדינת העברים פונים להם עורף.

מתכוון המספר? — אם כוונתו לערכי דת ומסורת — הרי סדנא דארעא חד הוא, והפך הוא הדבר, באופן יחסי מספר הישיבות והתלמידים בהן הוא גדול לאיך ערוך יותר בארץ, האם יש כאן, באמריקה, מלבד בשכונות חסידיים ואנשי מעשה, זכר לשבת וחגים כגון שבועות וסוכות? אך לא בהא עסקינן. הטי אוון ושמעו למרגליות אלה שהפיק מפיו מספר שרכש בזכות סיפוריו „האקוטיים“ חסידיים רבים מבני-כרית

השפה העברית מאחדת את כל שכבות עם ישראל לאטיבה אחת. גם בתפוצות משמשת העברית ערך רוחני משותף לכל בית ישראל. היהודי הפשוט, בין שהוא מתפלל התפילות העבריות, ובין שאינו יודע כי-אם מלים מספר מלשוננו, מתייחס אליה ביראת-הכבוד למרות הדבר, שהיא אינה מובנת לו. זוכרני, שנים מעטות אחרי הצהרת בלפור בא הנה בענייני קרן היסוד חיים ניצמן, אלברט איינשטיין ומנחם אוסישקין. הם הופיעו באסיפת קבלת-פנים באולם קרנגי בניו-יורק. ויצמן דיבר אנגלית ואיינשטיין — גרמנית. הקהל שמילא את האולם מפה לפה נענה

לשניהם בחיבה וקיבל את פניהם במחיאות-כפיים סיערות. אבל כאשר פתח אוסישקין את נאומו בעברית, פרץ הקהל בתשואות עד שנעו אמות-הסיפים. שפת נצח ישראל היא שעוררה את הנימים העמוקות ביותר בלבם. כשרונותיו של שבסיס-זינגר אינם יכולים לכפר על חוסר-האחריות שבמשפטיו המחוכמים, כביכול. במקום שיש חילול השם — והערכים היקרים לנו — אין חולקים כבוד לרב ולא-כל-שכן לסופר המנבל קרובות את עטו ומסלף דמותנו בעיני זרים הנהנים מ„מאכלי-התאווה“ שהמספר מתקין להם.